

УДК 658 (045)

Мілько І. В., здобувач Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК НЕОБХІДНА ПЕРЕДУМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Обґрунтовано необхідність стратегічного підходу до управління технологічною конкурентоспроможністю промислового підприємства. Розроблено функціональну графічну модель управління технологічною конкурентоспроможністю. Запропоновано алгоритм розробки стратегії технологічної конкурентоспроможності підприємства. Визначено дворівневе дерево цілей технологічної конкурентоспроможності. Сформульовано концепцію стратегічного управління технологічною конкурентоспроможністю підприємства.

Ключові слова: технологічна конкурентоспроможність підприємства, стратегічне управління, інноваційний розвиток, технологічна місія, дерево цілей, конкурентна технологічна перевага, конкурентна позиція.

Літ. 15. Рис. 4.

Милько И. В., соискатель Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт»

Стратегическое управление как необходимая предпосылка обеспечения технологической конкурентоспособности промышленного предприятия

Обоснована необходимость стратегического подхода к управлению технологической конкурентоспособностью промышленного предприятия. Разработана функциональная графическая модель управления технологической конкурентоспособностью. Предложен алгоритм разработки стратегии технологической конкурентоспособности предприятия. Приведено двухуровневое дерево целей технологической конкурентоспособности. Сформулирована концепция стратегического управления технологической конкурентоспособностью предприятия.

Ключевые слова: технологическая конкурентоспособность предприятия, стратегическое управление, инновационное развитие, технологическая миссия, дерево целей, конкурентная технологическое превосходство, конкурентная позиция.

Milko I. V., researcher, National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute"

Strategic Management As a Prerequisite to Ensure Technological Competitiveness of Industrial Enterprises

The necessity of a strategic approach to the management of technological competitiveness. Developed a functional graphical model control technology competitiveness. An algorithm strategy technological competitiveness. Powered by a two-level tree of goals technological competitiveness. Formulated the concept of strategic management of technological competitiveness of the enterprise.

Keywords: technological competitiveness of enterprises, strategic management, innovation development, technology mission, objectives tree, competitive technological advantage, competitive position.

Постановка проблеми. Конкурентоспроможність країни формується як сукупність конкурентоспроможності її товарів, підприємств і регіонів. Тому важливим завданням промислових підприємств в Україні є підвищення рівня власної конкурентоспроможності, особливо – технологічної, відповідно до обраної Стратегії інноваційного розвитку України на 2010-2020 рр. в умовах глобалізаційних викликів. Важливість підвищення саме технологічної конкурентоспроможності зумовлена тим, що нині прискорюються темпи процесів технологічних змін, сутність яких полягає в заміщенні старих технологій (можливості їх удосконалення й розвитку

вичерпуються) новітніми, які здатні внести революційні зміни в економіку, у суспільство загалом. За цих умов зростає необхідність стратегічного управління підприємства, у процесі якого мають бути оцінені його конкурентоспроможність та визначені шляхи й засоби її підвищення. Саме стратегічний підхід сприятиме активізації конкурентної боротьби через формування ефективних управлінських та організаційно-економічних механізмів реагування на зміни маркетингового середовища, потреби зовнішнього та внутрішнього ринку, інноваційні тенденції.

Аналіз останніх публікацій. У науковій сфері все більшу увагу вчені приділяють дослідженню проблем конкурентоспроможності підприємств. Свій внесок у розвиток теоретичних аспектів в останні роки зробили І. З. Должан-ський, Т. О. Загородня, Н. В. Коваленко, Н. П. Тарнавська [4; 6; 12]. Значну увагу аспектам технологічної конкурентоспроможності приділяли Г. В. Гейер, С. С. Матвійчук, Л. І. Піддубна, Г. В. Рачинська, Л. І. Федулова [3; 7; 9; 10; 14]. Зауважимо, що на даному етапі особливого значення набули дослідження науковців у сфері управління конкурентоспроможністю підприємства. У цьому напрямі працювали Л. В. Балабанова, А. Е. Воронкова, О. І. Драган, І. П. Отенко, Є. О. Полтавська, Т. П. Решетнікова, Р. А. Фатхутдінов, М. А. Янковський [1; 2; 5; 8; 11; 13; 15]. Проте за результатами огляду наукових публікацій виявлено, що недостатньо комплексно розглянуто проблеми стратегічного управління технологічною конкурентоспроможністю, що зумовлює необхідність подальшого розвитку теоретичних і практичних положень управління саме в цій сфері.

Мета дослідження. Розробка та характеристика методичних положень і практичних рекомендацій щодо стратегічного управління технологічною конкурентоспроможністю промислового підприємства в умовах інноваційного розвитку економіки.

Виклад основного матеріалу. Вирішення проблеми низької технологічної конкурентоспроможності промислових підприємств України актуалізує питання побудови системи стратегічного управління, що покликана комплексно та цілеспрямовано покращити реальне становище. У загальному вигляді управління конкурентоспроможністю підприємства розглядається як процес впливу на фактори конкурентоспроможності з метою її підвищення. Управління технологічною конкурентоспроможністю є процесом цілеспрямованого впливу на її рівень, що графічно можна представити в такому вигляді (рис. 1):

Рис. 1. Функціональна графічна модель управління технологічною конкурентоспроможністю.

- Основні функції управління технологічною конкурентоспроможністю підприємств є такі:
- 1) оперативне й стратегічне планування підвищення конкурентоспроможності продукції;
 - 2) організація й координація управління;
 - 3) контроль забезпечення підвищення технологічної конкурентоспроможності;
 - 4) оцінка рівня конкурентоспроможності продукції та інших кластерів.

Стратегія технологічної конкурентоспроможності підприємства є загальним довгостроковим планом заходів, що має реалізовуватися з метою здобуття першості на ринку завдяки використанню технологічних нововведень. Урахування вказаних умов є необхідним в процесі розробки стратегії технологічної конкурентоспроможності промислового підприємства (рис. 2).

Рис. 2. Процес розробки стратегії технологічної конкурентоспроможності підприємства (адаптовано автором за [14, с. 677]).

Розробка стратегії технологічної конкурентоспроможності являє собою процес, який складається з низки послідовних процедур і починається з формулювання технологічної місії підприємства: головна ідея, філософія підприємства стосовно ролі технологічної складової в забезпеченні його конкурентоспроможності, на основі якої встановлюються цілі. Їх пропонується структурувати за важливістю проблеми формування технологічної конкурентоспроможності, для чого розробляється «дерево цілей» для двох рівнів (рис. 3).

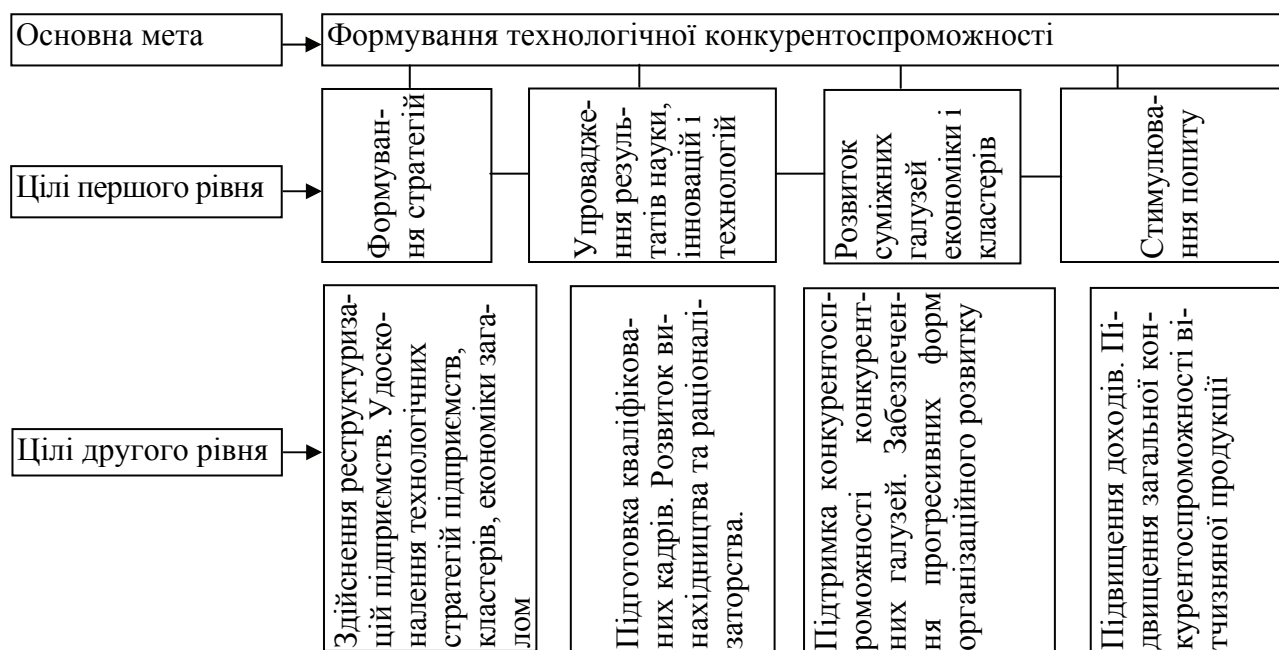

Рис. 3. Дворівневе дерево цілей технологічної конкурентоспроможності (розроблено автором).

Тут використано програмно-цільовий підхід, відповідно до якого визначається дерево цілей і здійснюється розподіл ієрархії цілей кожного конкретного підприємства з урахуванням його специфіки. Для вирішення управлінських завдань потрібне формування цілей у кількісно-часовому вимірі. Оцінка значущості детермінантів чинників розвитку, їх впливу на рівень конкурентоспроможності країни вимагає розробки на основі дерева цілей двох матриць: матриці оцінки цілей першого рівня й матриці оцінки цілей другого рівня.

На основі формулювання технологічної місії підприємства також визначаються:

– технологічні конкурентні переваги підприємства – рівень технологічного розвитку підприємства; оснащення; сучасність, прогресивність, гнучкість технологічних процесів на ньому; використання досягнень науково-технічного прогресу; науковий та кадровий потенціал, наукоємність виробництва та ін.;

– конкурентна позиція – позиціонування підприємства відносно конкурентів з урахуванням рівня його технологічної конкурентної переваги.

Наступним етапом процесу розробки стратегії технологічної конкурентоспроможності підприємства є оцінка та аналіз факторів впливу. Це зумовлює необхідність дослідження зовнішніх та внутрішніх факторів. Серед зовнішніх факторів особливої уваги потребують пріоритети в стратегії розвитку економічної системи, стан розвитку економіки країни, запити внутрішніх та зовнішніх споживачів, інтенсивність конкуренції за технологічною складовою. Серед внутрішніх факторів найбільш часто враховують наступні: стадію життєвого циклу; товарність технологій; технологічний рівень.

За результатами оцінки факторів впливу необхідно здійснити прогнозування технологічної конкурентоспроможності підприємства. Цілями прогнозування технологічної конкурентоспроможності промислових підприємств вважаємо:

1) дослідження потенційних технологічних можливостей для здійснення капіталовкладень у створення конкурентних технологічних переваг (зокрема, визначення базису перспективних для підприємства технологій);

2) переорієнтація системи досліджень та інноваційної діяльності (у разі, якщо зроблено висновок, що дослідження й розробки та інноваційна система не відповідають стратегічним цілям технологічної конкурентоспроможності);

3) створення комунікаційної платформи – уведення як діючих осіб у стратегічну дискусію представників бізнесу, науки, громадськості й соціальних груп (використання передбачення як інструмента для зайнятих у формуванні наукової та інноваційної політики);

4) створення нових мереж і зв'язків між технологічними галузями, секторами й ринками або навколо конкретних проблем.

Процес розробки стратегії технологічної конкурентоспроможності підприємства також передбачає визначення потреб в інформації щодо технологій та джерел її отримання, що дозволить здійснювати аналіз та порівняння рівня технологічної конкурентоспроможності підприємства з іншими підприємствами-конкурентами, виявляти шляхи її підвищення, визначати напрями подальшого технологічного розвитку підприємства.

Особливе місце під час розробки стратегії конкурентоспроможності відводиться моніторингу рівня технологічної конкурентоспроможності сфери діяльності підприємства, що дасть можливість відстежувати динаміку та тенденції технологічних змін, а отже, своєчасно коригувати стратегію управління конкурентоспроможністю.

Наступним етапом процесу розробки стратегії технологічної конкурентоспроможності є формування портфелю стратегій. Даний підхід засновано на принципах диверсифікації, альтернативності та варіативності, що дозволить мінімізувати ризики реалізації обраної стратегії управління. На основі результатів оцінки факторів впливу та прогнозування технологічної конкурентоспроможності обирається оптимальна стратегія відповідно до сформульованої технологічної місії підприємства та поставлених цілей.

Наведений підхід до формування стратегії технологічної конкурентоспроможності підприємства дозволяє визначити найбільш значимі напрями та цілі розвитку технологічної конкурентоспроможності й обґрунтувати вибір тієї чи іншої з альтернативних стратегій.

Управління технологічною конкурентоспроможністю промислового підприємства слід комплексно спрямовувати на його правове, фінансове, інформаційне, мотиваційне забезпечення. Тому для розширення сформованих теоретичних підходів доцільно запропонувати та-

ку концепцію стратегічного управління технологічною конкурентоспроможністю промислового підприємства, яка обґрунтовує зв'язки в системі «потенціал–розвиток–конкурентоспроможність», дозволяє ефективно обирати об'єкти й методи управлінського впливу на конкурентність підприємства з метою забезпечення його стійкого цілеспрямованого розвитку.

Модель концепції стратегічного управління технологічною конкурентоспроможністю підприємства наведена на рис. 4.

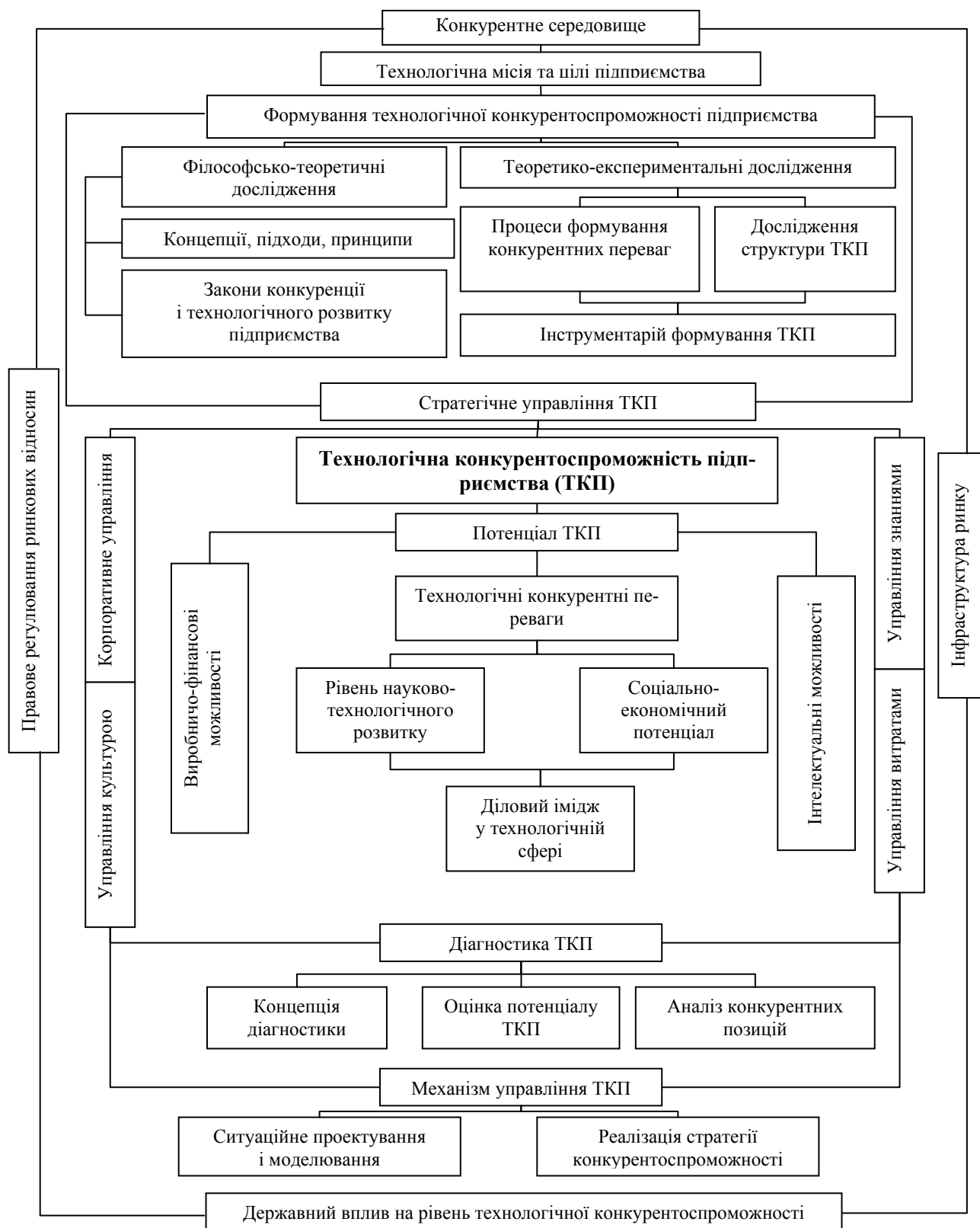

Рис. 4. Концепція стратегічного управління технологічною конкурентоспроможністю підприємства (розроблено автором на основі [2]).

Особливу увагу в концепції стратегічного управління технологічною конкурентоспроможністю підприємства варто приділити діагностиці її рівня. Діагностику визначаємо як управлінську діяльність, що має на меті встановлення рівня технологічної конкурентоспроможності, виявлення проблем та недоліків її формування й розвитку, розробку ефективних способів усунення проблем. Деякі дослідники [14] пропонують використовувати в якості інструмента діагностики технологічний аудит, результатом якого є оцінка здатності сформулювати стратегічний план технологічного розвитку. Завдання технологічного аудиту – оцінити ефективність використання на підприємстві технологій як засобу технологічної конкурентоспроможності. Цей аудит передбачає участь у ньому як вищої керівної ланки, так і персоналу, який має відношення до технологічного стану підприємства. Цей процес обов'язково повинен включати розробку механізмів оцінки рівня технологічного розвитку підприємства та виявлення технологічних потреб. Остаточний підсумок технологічного аудиту – це оцінка реального рівня технологічної конкурентоспроможності підприємства, що відображає його здатність використовувати свій технологічний потенціал як засіб для досягнення стратегічних цілей.

Висновок. Технологічна конкурентоспроможність промислового підприємства здатна досягти високого рівня лише в тому разі, якщо сформована і діє ефективна система управління нею. Побудова такої системи неможлива без використання принципів стратегічного управління. Стратегія технологічної конкурентоспроможності є загальним довгостроковим планом заходів, що реалізуються з метою здобуття першості на ринку завдяки використанню технологічних нововведень. Процес розробки стратегії конкурентоспроможності є послідовною зміною стадій, якісно нових форм її прояву, де кожен з етапів має важливе значення в процесі управління технологічною конкурентоспроможністю. Використання та реалізація наведених пропозицій у практичній діяльності промислових підприємств України здатні забезпечити підвищення ефективності управління рівнем технологічної конкурентоспроможності. Удосконалення процесу визначення технологічної конкурентоспроможності дасть змогу досягти позитивних результатів при прогнозуванні технологічного розвитку, виборі стратегічних пріоритетів інноваційної діяльності, сприятиме розробці ефективних моделей технологічної співпраці підприємств із використанням найбільш прогресивних форм і заходів.

Отже, у ході дослідження було обґрунтовано концепцію стратегічного управління технологічною конкурентоспроможністю підприємства, сформульовано стратегічні орієнтири управління ним. Поки що залишаються невирішеними актуальні проблеми розробки управлінських технологій у сфері виробничої та інноваційної співпраці підприємств, дослідження механізмів її впливу на рівень технологічної конкурентоспроможності учасників такої співпраці.

Література

1. Стратегічне управління конкурентоспроможністю підприємств / Л.В. Балабанова, В.В. Холод. – К.: ВД Професіонал, 2006. – 448 с.
2. Воронкова А. Э. Стратегическое управление конкурентоспособным потенциалом предприятия: диагностика и организация / Воронкова А. Э. – Луганск : ВГУ им. В. Даля, 2000. – 310 с.
3. Гейер Г.В. Управление предприятием в условиях инновационной конкуренции: автореф. дис. ... д.е.н.: 08.00.04 / Г.В. Гейер ; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. – Донецьк, 2007. – 32 с.
4. Конкурентоспроможність підприємств / І.З. Должанський, Т.О. Загородня. – К. : Центр навч. літ-ри, 2006. – 384 с.
5. Драган О. І. Управління конкурентоспроможністю підприємств: теоретичні аспекти: монографія / Драган О. І. – К.: ДАКККІМ, 2006. – 160 с.
6. Коваленко Н. В. Оцінювання конкурентоспроможності підприємства та шляхи її підвищення: автореф. дис. ... д.е.н.: 08.00.04 / Н.В. Коваленко ; НАН України ; Ін-т економіки промисловості. – Донецьк, 2011. – 32 с.
7. Матвійчук С. С. Аналіз шляхів підвищення конкурентоспроможності промислових виробів за рахунок підвищення технологічності конструкції / С.С. Матвійчук // Вісник Хмельницького нац. ун-ту. – 2009. – № 5. – С. 156-159.
8. Управління конкурентними перевагами підприємства / І.П. Отенко, Є.О. Полтавська. – Х.: ХНЕУ, 2005. – 212 с.
9. Піддубна Л. І. Технологічна конкурентоспроможність підприємства і сучасні стратегії її формування // Вісник ХДЕУ. – 2001. – №4.(20) – С. 95–99.
10. Оцінювання рівня технологічного розвитку підприємств / Г.В. Рачинська, Л.С. Лісовська // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». – 2011. – № 698.– С. 277-281 – Серія «Проблеми економіки та управління».
11. Решетнікова Т.П. Організаційно-економічні методи управління конкурентоспроможністю підприємства: автореф. дис. ... к.е.н.: 08.06.01 / Т.П. Решетнікова ; Донецький нац. ун-т. – Донецьк, 2003. – 16 с.
12. Нові погляди на сутність конкурентоспроможності підприємств / Н. П. Тарнавська, І. І. Макарова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. – № 12 (115). – С. 57-66.
13. Фатхутдинов Р. А. Управление конкурентоспособностью организации: учебник / Р.А. Фатхутдинов – М.: Эксмо, 2005. – 544 с.
14. Федулова Л. І. Стратегія технологічного розвитку: мікроекономічний підхід / Л. І. Федулова // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». – 2008. – № 628. – С. 674-681. – Серія «Проблеми економіки та управління».
15. Янковський М. А. Управління конкурентоспроможністю підприємства на світових ринках: автореф. дис. ... д.е.н.: 08.06.01 / М.А. Янковський ; НАН України. Ін-т економіки промисловості. – Донецьк, 2005. – 30 с.

Стаття надійшла до редакції 20.05.2014 р.